

MEKKE'DE İSLAMİYET'İN YAYILMASINA AKRABALIK AÇISINDAN BİR BAKIŞ

Prof.Dr. Rıza SAVAŞ
Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

An Approach to the Spread of Islam in Mecca in Terms of Relationship

I am of the opinion that defining the negative or positive effects of relationship on the spread of Islam in Mecca would contribute to a better understanding of the events of Muhammad's era. As known, Muhammed belongs to Hashimi clan of the Quraysh tribe. Lots of people from families belonging to this tribe and being relatives of Muhammad chose Islam at the Meccan period. However, since there are people who, although members of the same families, did not convert to Islam; thinking the relationship the only reason for accepting Islam would hold wrong.

In fact, among the ones who did not believe in Islam but are relatives of Muhammad, there are those who continuously supported Muhammad. The best remembered example is Abu Talib, uncle of Muhammad. The social boycott imposed on the Muslims in Mecca included not only Hashimites but at the same time al-Muttalib family too, except Abu Lahab. In lifting the boycott the clear role of the non-Muslim relatives of Hatica is understood from the historical documents. What is more; there appear to be those who accepted Islam but are not the relatives of Muhammad. So, the reasons for people to choose Islam may be greatly differ. In conclusion, it can be said that relationship is not the single but one of the factors among others in the spread of Islam at Mecca.

Mekke'de İslam'ın yayılması konusunu yakından ilgilendiren hususlardan biri de burada yaşayan insanların akrabalık ilişkileridir. Kaynaklarımızda dağınık halde bulunan bu konu ile ilgili rivayet ve değerlendirmelerin tespitinin, İslam tebliğinin daha iyi anlaşılmasına katkısı olacağı kanaatindeyiz. Akrabalığın, İslam'ın yayılmasına olumlu ya da olumsuz etkilerini ortaya koymak için evvela bu ilişkilerin belirlenmesi gerekir.

İslam'dan önce Mekke'de siyasi gücü ele geçirme konusunda akrabalık ilişki-

lerinin önemli ölçüde etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Akrabalık yoluyla birbirlerine yaklaşan kabilelerin yaptıkları ittifak, kuvvetlerini birleştirmelerine ve böylece güçlenmelerine vesile oluyordu. Bu da hakimiyeti ele geçirme yollarından biri idi.

Mekke tarihini çok daha gerilere götüren rivayetleri dikkate almasak bile Hz.İbrahim'in, oğlu İsmail'i annesiyle beraber Mekke'ye yerleştirmesini başlangıç olarak aldığımız zaman dahi İslam'ın çıkışına kadar Mekke hakimiyetini ele geçiren ailelerin, akrabalık ilişkilerinden önemli ölçüde yararlandıkları anlaşılmaktadır. Hz.İsmail'in Mekke'de yaşayan Cürhüm kabilesinden bir kızla evlendiği rivayet edilmektedir.¹ Yine Hz.İsmail'in, babasıyla birlikte Kabe'yi yaptığı ve burası ile ilgili işleri yürüttüğü bilinmektedir. Hz.İsmail'den sonra da oğulları aynı görevi yürütmüşlerdir.²

Hz.İbrahim ve oğlu İsmail'in, Mekke'nin dini bir merkez olarak cazibe kazanmasında önemli katkıları olduğu anlaşılmaktadır.³ Dışarıdan gelip Mekke'de tutunmak ve buranın dini liderliğini ele geçirmek, elbette burada yaşayanlarla kurulan iyi ilişkilerle mümkün olmuştur. Hz.İsmail'in, Cürhüm kabilesiyle akraba olmasının bu açıdan büyük önemi vardır.

Cürhüm kabilesinden sonra Mekke yönetimini ele geçiren Huzaa kabilesi de önce bu kabile ile akrabalık kurar, daha sonra da Mekke idaresini ele geçirir. el-Ezrakî'nin kaydına göre Huzaa kabilesinden olan Rebia b. Harise b. Amr b. Âmir, Cürhüm kabile başkanının kızı Fühayra ile evlenir. Bu evlilikten Amr isimli bir erkek çocuk dünyaya gelir. İşte bu Amr'ın Mekke idaresini ele geçirdiği kaydedilmektedir.⁴ Amr'ın, hem Huzaa kabilesinin hem de Cürhüm kabilesinin yardımını alarak Mekke yönetimini ele geçirdiği anlaşılmaktadır. Kabilelerden biri Amr'ın babasının, diğeri ise annesinin kabilesidir.

Hz.Peygamber'in dedelerinden olan Kusay⁵ da Mekke yönetimini bu şekilde ele geçirmiştir. Kusay'ın babası Kilab öldükten sonra annesi, Şam ile Mekke arasında yaşayan Kudaa kabilesine mensup olan Rebia b. Haram ile evlenir. Kusay, küçük olduğu için annesi ile beraber Kudaa kabilesinin yaşadığı topraklara götürülür ve burada büyür. Kusay, aslen Kureyş kabilesine mensup olduğunu öğrendikten sonra Mekke'ye gelir ve burada yaşamaya başlar. Bu sıralarda Mekke yönetimi ve Kabe ile ilgili hizmetler Huzaa kabilesinden olan Huley tarafından yürütülüyordu. Kusay, bu adamın kızıyla evlenir. Sonraki yıllarda güçlenen Kusay, hem Kureyş, hem kayınpederinin kabilesi olan Huzaa kabilesinden bazılarının, hem de üvey kardeşlerinin kabilesi olan Kudaa kabilesinden desteğini de alarak Mekke yönetimini ve Kabe ile ilgili hizmetleri ele geçirir.⁶

¹ el-Ezrakî, Ebu'l-Velid Muhammed b.Abdillah b. Ahmed, Ahbaru Mekke Ve Ma Cae Fiha Mine'l-Asar, Tahkik: Ruşdi es-Salih, I,57, (Ter: Y. Vehbi Yavuz, İstanbul 1980, s.47), Beyrut 1969.

² el-Ezrakî, a.g.e., I, 81, (Ter:70).

³ el-Ezrakî, a.g.e., I, 66-74, (Ter:55-58). Mekke'nin daha önceki dönemlerde de dini bir merkez olduğunu ifade eden rivayetler bulunmaktadır. Bkz.: el-Ezrakî. a.g.e. I.,51-52.

⁴ el-Ezrakî, a.g.e., I,100.(87).

⁵ Hz.Peygamber'in Kusay'a kadar ataları şöyledir: Muhammed b. Abdillah b. Abdilmuttalib b. Haşim b. Abd Menaf b. Kusay.

⁶ İbn Sa'd, Ebu Abdillah Muhammed, et-Tabakatu'l-Kubra, I, 67, 69, Beyrut 1968; İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik, es-Siretu'n-Nebeviyye, I, 117-137, Beyrut 1971; el-Ezrakî, a.g.e., s. 93.

Hız.Peygamber, İslam'ı tebliğ etmekle görevlendirildiği zaman, en yakınında bulunan kimseler, onun doğru konuştuğunu kabul ettiler. Eşi Hz.Hatice, ona ilk inanan kişidir. Kur'an'da bulunan "En yakın akrabaları uyar"⁷ emrini Hz.Peygamber'in ne zaman aldığı açık olmamakla birlikte bu emri daha işin başında aldığı anlaşılmaktadır.

Hız.Peygamber'in yakın akrabalarına durumu izah için evinde bir ziyafet verdiği ancak maksadını bu ilk davette açıklayamadığı rivayet edilmektedir. Sonra aynı maksatla bir davet daha yaptığı ve burada durumu açıkladığı bildirilmektedir.⁸ Yine Hz.Peygamber'in eski bir adet üzere Safa tepesine çıktığı ve önemli bir açıklama yapacağını ilan ettiği nakledilmektedir. Bunun üzerine herkes koşup gelir. Hz.Peygamber, sadece kendi akrabalarını çağırdığını açıklayınca diğer ailelerin mensupları orayı terk eder. Hz.Peygamber, burada da kendisinin Allah tarafından insanları uyarmakla görevlendirildiğini açıklar.⁹

Hız.Peygamber'in yakın akrabalarına yönelik çalışmaları neticesinde inananların sayısı artmaya başlar.¹⁰ Onun, risalet görevini yaparken yakın akrabalarının desteğini aldığını söyleyebiliriz. Hz.Peygamber'in, akrabalarına yönelik bahsettiğimiz her üç toplantıda da sadece amcası Ebu Leheb'in olumsuz tavırlarını görmekteyiz. Ebu Leheb'in ve eşinin olumsuz tavırları ile ilgili açıklamalar kaynaklarda genişçe yer almaktadır. Yakın akrabadan gelen bu tepkiye cevap olarak Kur'an'da isim zikredilerek çok sert ifadeler kullanılmıştır. Tebbet suresinin bu sebeple nazil olduğu bilinmektedir.¹¹

Mekke'de yaşayan Kureyş kabilesinin değişik kollarında İslamiyet'in kimler tarafından kabul edildiği ve bu ailelerin Hz.Peygamber'le olan akrabalık ilişkilerini mevcut rivayetler çerçevesinde şöylece ortaya koyabiliriz:

I-HAŞİM OĞULLARI

a.Haşim Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler¹²

- 1.Cafer b. Ebî Talib
- 2.Esma bint Umeys(Cafer'in eşi)

Haşim oğullarından sadece Cafer, eşi ile birlikte Habeşistan'a Müslümanların başkanı olarak hicret etti. Haşim oğullarından Müslüman olan diğerleri, Mekke'de kalmışlardır. Ebu Leheb'in dışında Müslüman olsun ya da olmasın bütün Haşim oğulları Hz.Peygamber'e destek vermişlerdir.

Cafer'in Habeşistan'da Abdullah, Muhammed ve Avn isminde üç oğlu oldu ve bu aile, hicretin altıncı yılında Medine'ye döndü.¹³

⁷ eş-Şuara (26), 214.

⁸ İbn İshak, Muhammed, Sire, s. 126, 127, Konya 1981.

⁹ Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, ter: Salih Tuğ, I, 97-98, İstanbul 1980.

¹⁰ Hz.Peygamber'in yakın akrabasından Müslüman olanların başında Hz.Hatice, Ebu Talib'in iki oğlu Cafer ve Ali, Hz.Peygamber'in kendi kızları ve yine onun bazı halalarını sayabiliriz.

¹¹ et-Taberî, Tarihu't-Taberî, Beyrut 1967, II,318-319.

¹² İbn İshak, a.g.e., 208.

¹³ el-Belazurî, Ahmed b.Yahya b. Cabir, Ensabu'l-Eşraf, I, 198, (Mısır 1959)'dan ofset.

b. Haşim Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler¹⁴

- 1.Hz.Muhammed (sav)
- 2.Sevde (Hz.Peygamber'in eşi)
- 3.Fatıma (Hz.Peygamber'in kızı)
- 4.Ummu Kulsum (Hz.Peygamber'in kızı)
- 5.Ali b. Ebî Talib
- 6.Zeyd b. Harise (azatlı köle)
- 7.Ummu Eymen (Zeyd'in eşi)
- 8.Usame b. Zeyd (Azatlı Zeyd'in Oğlu)
- 9.Ebu Rafi' (Hz.Peygamber'in azatlı kölesi)
- 10.Selma (Ebu Rafi'in eşi)
- 11.Enese (Hz.Peygamber'in azatlı kölesi)
- 12.Ebu Kebşe (Hz.Peygamber'in azatlı kölesi)
- 13.Salih Şukran (Hz.Peygamber'in azatlı kölesi)
- 14.Hamza b. Abdilmuttalib
- 15.Ebu Mersed el-Ğanevi (Hamza'nın antlaşması)
- 16.Mersed b. Ebî Mersed

II-ÜMEYYE B. ABD ŞEMS OĞULLARI

a.Ümeyye Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler¹⁵

- 1.Osman b. Affan
- 2.Rukayye bint Rasulillah (Osman'ın eşi)
- 3.Halid b. Said
- 4.Humeyne bint Halef (Halit'in eşi)
- 5.Amr b. Said
- 6.Fatıma bint Saffan (Amr'ın eşi)
- 7.Ebu Huzeyfe b. Utbe
- 8.Sehle bint Suheyl (Ebu Huzeyfe'nin eşi)

H.z.Peygamber'in halası Safiyye bint Abdilmuttalib'in, Cahiliye döneminde el-Haris b. Harb b. Umeyye ile evlendiği ve Safiy isimli bir oğlan doğurduğu nakledilmektedir.¹⁶

Safiyye'nin kızkardeşi el-Beyza bint Abdilmuttalib'in de Cahiliye devrinde Kürz b. Rebia ile evlendiği ve bu evlilikten Amir, Erva, Talha ve Ummu Talha

¹⁴ İbn Sa'd, a.g.e., III, 47-49, VIII,62; İbn Hacer, Ahmed b.Ali el-Askalani, el-İsabe fi Temyizi's-Sahabe, I, 46, Kahire 1939.

¹⁵ İbn İshak, a.g.e., 205; İbn Hişam, a.g.e., I,346.

¹⁶ İbn Sa'd, a. g. e. , VIII, 41.

isimli çocukları olduğu rivayet edilmektedir. Bunlardan Erva, Affan b. Ebi'l-As b. Ümeyye ile evlenir ve Osman b. Affan bu evlilikten olur.¹⁷

Görüldüğü üzere Haşim oğulları, Ümeyye oğullarına iki kız vermiştir. Bu akrabalığın, Ümeyye oğulları arasında İslam'ın yayılmasına olumlu etki ettiği söylenebilir.

Halit ailesinin, Habeşistan'da Said isminde bir oğulları ve Eme adını verdikleri bir kızları olduğu nakledilmektedir. Yine Ebu Huzeyfe ailesinin, Muhammed isimli oğullarının Habeşistan'da doğduğu gelen rivayetler arasındadır.¹⁸

b. Ümeyye Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler¹⁹

1. Osman b. Affan .
2. Rukayye bint Rasulillah
3. Ebu Huzeyfe b. Utbe
4. Sehle bint Süheyl
5. Muhammed b. Ebî Huzeyfe
6. Salim (Ebu Huzeyfe'nin azatlı kölesi)

III-ESED B. ABDİLÜZZA OĞULLARI

a. Esed b. Abdiluzza Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler²⁰

1. ez-Zübeyr b. el-Avvam
2. Amr b. Ümeyye
3. Halid b. Hizam
4. Yezid b. Zem'a
5. el-Esved b. Nevfel

ez-Zübeyr b. el-Avvam'ın annesi Hz. Peygamber'in halası Safiyye bint Abdilmuttalib'dir. el-Avvam, Safiyye'nin ikinci kocasıdır.²¹ ez-Zübeyr b. el-Avvam çocuk yaşta iken babası ölür ve o annesinin terbiyesi ile büyür.²² İslam geldiği sıralarda yaklaşık on sekiz yaşlarında olan ez-Zübeyr b. el-Avvam ilk Müslümanlar arasında yerini almıştır.

Hız. Peygamber'in ilk eşi Hz. Hatice, Esed oğullarına mensup bir kadındır. Habeşistan'a hicret eden Halit b. Hizam ve el-Esved b. Nevfel, Hz. Hatice'nin yeğenleridirler. Yezid b. Zem'a ile Amr b. Ümeyye de Hz. Hatice'nin amca oğullarıdır. Bu akrabalığı şöyle gösterebiliriz:

¹⁷ İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 45.

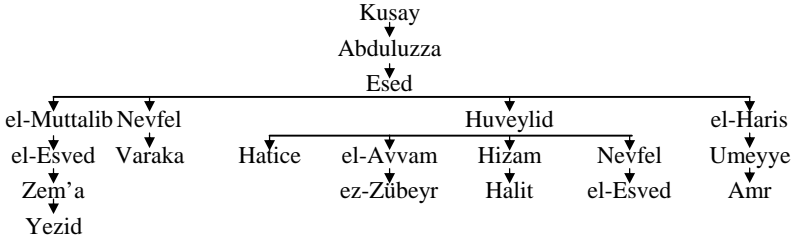
¹⁸ İbn Sa'd, a. g. e. ,VIII, 234, 286; el-Belazurî, a.g.e., I, 199.

¹⁹ İbn Sa'd, a. g. e., III, 53-88.

²⁰ İbn Hişam, a, g, e. , I, 324; İbn Sa'd, a.g.e., IV, 119.

²¹ İbn Sa'd, a. g. e. , VIII, 41.

²² İbn Sa'd, a. g. e. , III, 100-101, 112.

b.Esed b. Abduluzza Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler²³

- 1.ez-Zübeyr b. El-Avvam
- 2.Safiyye bint Abdilmuttalib
- 3.Sa'd b. Havli (Antlaşmalı)

IV-ZUHRE B. KİLAB OĞULLARI

a.Zuhre b. Kilab Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler²⁴

- 1.Abdurrahman b. Avf
- 2.Amir b. Ebî Vakkas
- 3.Ebu Vakkas Malik b. Uheyb
- 4.el-Muttalib b. Ezher
- 5.Remle bint Ebî Avf (el-Muttalib b. Ezher'in eşi)
- 6.Tuleyb b. Ezher
- 7.Abdullah b. Şihab
- 8.Abdullah b. Mes'ud (Zuhre oğullarının antlaşmalılardan)
- 9.Utbe b. Mes'ud (Zuhre oğullarının antlaşmalılardan)
- 10.el-Mikdad b. Amr (Zuhre oğullarının antlaşmalılardan)

el-Muttalib ailesinin Habeşistan'da Abdullah adında bir oğulları oldu.²⁵ Zuhre oğulları Hz.Peygamber'in annesinin ailesidir. Hz.Peygamber'in anne tarafından dedesi Vehb, Abd Menaf b. Zuhre'nin oğludur. Vehb'ın annesi ise Huzaa kabilesinden Kayle bint Ebî Kayle'dir. Ebu Kayle'nin asıl adı Vecz olup kendisine Ebu Kebşe denmiştir. Huzaa'nın efendisi olan Ebu Kebşe, Arapların inançlarına muhalefet etmiştir. Hz.Peygamber, İslam'ı getirdiği zaman Araplardan bazılarının "Muhammed, Ebu Kebşe'ye çekti" dediği rivayet edilmektedir.Bu sözle onlar, Hz.Peygamber'in, Arapların inançlarına muhalefet konusunda Ebu Kebşe'ye benzediğini ifade etmişlerdir.²⁶

²³ İbn Sa'd, a. g. e. ,III,103,115, VIII, 41.

²⁴ İbn İshak, a.g.e., 206; İbn Sa'd, a. g. e. ,IV,124-125.

²⁵ İbn Sa'd, a. g. e. ,VIII, 268.

²⁶ ez-Zübeyrî, Ebu Abdillâh el-Mus'ab b. Abdillâh b. el-Mus'ab, Nesebu Kureys, s. 261, 262, Kahire 1982.

Mikdad b. Amr'ın, Hz.Peygamber'in amcası ez-Zubeyr'in kızı Dubaa ile evli olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu evliliğin ne zaman yapıldığı belirtilmemiştir. Mikdad'ın oğlu Abdullah, Cemel savaşında Hz.Aişe'nin ordusu içinde savaşa katılır ve öldürülür. Hz.Ali onu gördüğü zaman "Sen ne kötü yeğen(bacı oğlu)sin" der.²⁷

Abdullah b. Mes'ud'un annesi Ummu Amr bint el-Mukavvim b. Abdilmuttalib b. Haşim'dir.²⁸ Görüldüğü üzere bu kadın Haşim oğullarındandır.

b. Medine'ye Hicret Edenler²⁹

- 1.Abdurrahman b. Avf
- 2.Sa'd b. Ebî Vakkas
- 3.Umeyr b. Ebî Vakkas
- 4.eş-Şifa bint Avf b. Abd b. el-Haris b. Zuhre
- 5.Abdullah b. Mes'ud (Zuhre oğullarıyla antlaşmalı)
- 6.el-Mikdad b. Amr (Zuhre oğullarıyla antlaşmalı)
- 7.Dubaa bint ez-Zubeyr (el-Mikdad'ın eşi)
- 8.Habbab b. el-Eret (Zuhre oğullarıyla antlaşmalı)
- 9.Umeyr b. Abd Amr (Zuhre oğullarıyla antlaşmalı)
- 10.Mes'ud b. er-Rebi' (Zuhre oğullarıyla antlaşmalı)
- 11.Atike bint Avf (eş-Şifa'nın kızı)

V-MAHZUM OĞULLARI

a.Mahzum Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler³⁰

- 1.Ebu Seleme b. Abdilesed
- 2.Ummu Seleme bint Ebî Umeyye (Ebu Seleme'nin eşi)
- 3.Şemmas b. Osman
- 4.Hebbar b. Sufyan
- 5.Abdullah b. Sufyan
- 6.Haşim b. Ebî Huzeyfe
- 7.Seleme b. Hişam
- 8.Ayyaş b. Ebî Rebia
- 9.İbnetu Seleme (Esmâ bint Selame)(Ayyaş'ın Eşi)
- 10.Ammar b.Yasir (Mahzum Oğullarının Antlaşmalısı)
- 11.Muattib b. Avf (Mahzum Oğullarının Antlaşmalısı)

²⁷ İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 46.

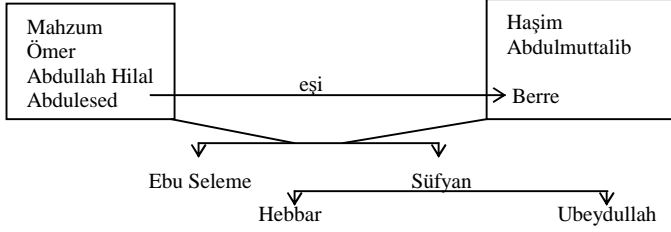
²⁸ İbn Sa'd, a.g.e., VIII,49.

²⁹ İbn Sa'd, a.g.e., III,125,139,149,150,151,161,165,168,169,VIII, 46,247-248.

³⁰ İbn Hişam, a.g.e., I,349-353; İbn Sa'd, a.g.e., III,245, VIII,301; el-Belazuri, a.g.e., I,207.

Ebu Seleme ailesinin Habeşistan'da Zeyneb isimli kızları olmuştur. Yine Ayyaş ailesinin de orada Abdullah adını verdikleri oğulları doğmuştur.³¹

Ebu Seleme'nin annesi, Hz.Peygamber'in halası Berre bint Abdilmuttalib'dir. Hebbar b. Sufyan ile kardeşi Ubeydullah'ın babaanneleri yine Berre bint Abdilmuttalib'dir. Bu akrabalıklar şöyle gösterilebilir:

b.Mahzum Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler³²

- 1.Ebu Seleme b. Abdilesed
- 2.Ummu Seleme (Ebu Seleme'nin eşi)
- 3.Zeyneb bint Ebi Seleme
- 4.Erkam b. Ebi'l-Erkam
- 5.Şemmas b. Osman
- 6.Ummu Habib bint Said (Şemmas'ın eşi)
- 7.Ammar b. Yasir (Mahzum Oğullarının Antlaşmalısı)
- 8.Muattib b. Avf (Mahzum Oğullarının Antlaşmalısı)

VI- ĞANM B. DUDAN (Bunlar Abd Şems oğullarının antlaşmalılardır)

a.Ğanm b. Dudan Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler³³

- 1.Abdullah b. Cahş
- 2.Ubeydullah b. Cahş
- 3.Remle (Ummu Habibe) bint Ebi Sufyan (Ubeydullah'ın eşi)
- 4.Şuca b. Vehb
- 5.Kays b. Abdillan
- 6.Bereke bint Yesar (Kays'ın eşi)
- 7.Muaykib b. Ebi Fatıma ed-Devsi (Said b. el-As'ın antlaşmalısı)
- 8.Ebu Musa el-Eş'arî

³¹ el-Belazurî, a.g.e., I, 207, 208.

³² İbn Sa'd, a.g.e., III, 239-265.

³³ el-Belazurî, a.g.e. , I, 199-200.

Abdullah, Ubeydullah ve Ebu Ahmed, Hz.Peygamber'in halası Umeyme bint Abdilmuttalib'in, Cahş'tan olan oğullarıdır. Kaynakların bildirdiğine göre, her üçü de Hz.Peygamber'in Daru'l-Erkam'da tebliğ hizmetini yürütmeye başlamasından önce müslüman olmuşlardır. Ubeydullah ailesi'nin kızı Habibe Habeşistanda doğdu.³⁴ Kays b. Abdillan'ın, Ubeydullah'ın sütannesinin kocası olduğu rivayet edilmektedir.³⁵

b.Medine'ye Hicret Edenler³⁶

- 1.Abdullah b. Cahş
- 2.Ebu Ahmed b. Cahş
- 3.Ukkaşe b. Mihsan
- 4.Ebu Sinan b. Mihsan
- 5.Sinan b. Ebî Sinan
- 6.Şuca b.Vehb
- 7.Ukbe b. Vehb
- 8.Erbed b.Humeyra
- 9.Ma'bed b.Nubate
- 10.Said b. Rukayş
- 11.Yezid b. Rukayş
- 12.Muhriz b.Nadle
- 13.Kays b.Cabir
- 14.Amr b.Mihsan
- 15.Malik b. Amr
- 16.Safvan b. Amr
- 17.Sakf (Sikaf) b. Amr
- 18.Rebia b. Eksem
- 19.Zubeyr b.Ubeyd
- 20.Zeyneb bint Cahş
- 21.Ummu Habib bint Cahş
- 22.Hamne bint Cahş
- 23.Ummu Kays bint Mihsan (Ukkaşe'nin kızkardeşi)
- 24.Amine bint Rukayş
- 25.Cuzame bint Cendel
- 26.Ummu Habib bint Nebate
- 27.Umeyme bint Abdilmuttalib

³⁴ İbn Sa'd, a.g.e., III, 89, IV, 104; el-Belazuri, a.g.e., I, 199-200.

³⁵ İbn Sa'd, a.g.e., IV, 104.

³⁶ İbn Sa'd, a.g.e., III, 89-90, VIII, 101, 241-244.

VII-ABD B. KUSAY OĞULLARI

a.Abd b. Kays Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler

1.Tuleyb b. Umeyr

Tuleyb'ın, Daru'l-Erkam'da müslüman olduğu kaydedilmektedir. Hz.Peygamber'in halası Erva bint Abdilmuttalib'in oğlu olan Tuleyb, müslüman olduktan sonra annesine de müslüman olmasını çünkü dayısı Hz.Hamza'nın İslam'ı kabul ettiğini söyler. Erva "Bakayım kızkardeşlerim ne yapıyorlar, daha sonra onların yolunu izleyeyim" der ve müslüman olur. Annesi, Tuleyb'i Hz.Peygamber'i korumaya teşvik etmiştir.³⁷

b.Medine'ye Hicret Edenler³⁸

1.Tuleyb. b. Umeyr

2.Erva bint Abdilmuttalib

VIII-ABDUDDAR B. KUSAY OĞULLARI

a.Abduddar b. Kusay Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler³⁹

1.Mus'ab b.Umeyr

2.Firas b. en-Nadr b. el-Haris

3.Cehm b.Kays

4.Har mele bint Abd b. el-Esved (Cehm'in eşi)

5.Amr (veya Ömer) b. Cehm

6.Huzeyme b. Cehm

7.Suveybit b. Said

8.Ebu'r-Rum b. Umeyr (Mus'ab'ın kardeşi)

9.en-Nudayr b. el-Haris (ihtilafı)

b.Abduddar b. Kusay Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler⁴⁰

1.Mus'ab b. Umeyr

2.Suveybit b. Sa'd

Hz.Peygamber'in halasının kızı olan Hamne bint Cahş'ın, Mus'ab'la evli

³⁷ İbn Sa'd, a.g.e., III, 123, VIII,42-43; el-Belazurî, a.g.e., I, 202-203.

³⁸ İbn Sa'd, a.g.e., III, 123, VIII,42.

³⁹ İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 286; el-Belazurî, a.g.e., I, 202-203.

⁴⁰ İbn Sa'd, a.g.e., III,116-122.

olduğu kaydedilmektedir.⁴¹ Ancak bu evliliğin tarihi ile ilgili bir rivayete rastlanmamıştır.

IX-TEYM B. MURRA OĞULLARI

a.Teym b. Murra Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler⁴²

- 1.Amr b. Osman
- 2.el-Haris b. Halid
- 3.Rayta bint el-Haris (el-Haris'in eşi)

el-Haris'in Habeşistan'da Musa, Aişe, Zeyneb ve Fatıma isimli çocukları doğmuştur.⁴³ el-Haris, Hz.Ebu Bekir'in dayısının oğludur.

Amr b. Osman'ın babaannesi, Hz.Peygamber'in annesinin kabilesi olan Zuhre oğullarındandır.⁴⁴

b.Teym b. Murra Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler⁴⁵

- 1.Ebubekr b. Ebi Kuhafe
- 2.Talha b. Ubeydillah
- 3.Suheyb b. Sinan (Teymlilerin azatlı kölesi)
- 4.Amir b. Fuhayra (Ebubekir'in azatlı kölesi)
- 5.Bilal b. Rebah (Ebubekir'in azatlı kölesi)
- 6.Abdullah b. Ebîbekr
- 7.Ummu Ruman (Ebubekir'in eşi)
- 8.Aişe bint Ebîbekr
- 9.Esma bint Ebîbekr

X-CUMAH OĞULLARI

a.Cumah Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler⁴⁶

- 1.Osman b.Maz'un
- 2.Abdullah b.Maz'un
- 3.Kudame b. Maz'un
- 4.es-Saib b. Osman b. Maz'un

⁴¹ İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 241.

⁴² el-Belazurî, a.g.e., I, 205-206.

⁴³ İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 255; ez-Zübeyrî, a.g.e., s. 294; el-Belazurî, a.g.e., I, 206; İbn Hacer, a.g.e., I, 276.

⁴⁴ ez-Zübeyrî, a.g.e., s. 275.

⁴⁵ İbn Sa'd, a.g.e., III, 172, 216, 229, 230, 233, VIII, 62, 249, 276; ez-Zübeyrî, a.g.e., s. 275.

⁴⁶ İbn Sa'd, a.g.e., VIII, 246, 272; ez-Zübeyrî, a.g.e., s. 394; el-Belazurî, a.g.e., I, 212-213.

- 5.Ma'mer b. el-Haris
- 6.Hatib b. el-Haris
- 7.Hattab b. el-Haris
- 8.el-Haris b. Hatib
- 9.Sufyan b. Ma'mer
- 10.Cunade b. Sufyan
- 11.Cabir b. Sufyan
- 12.Nubeyh b. Osman
- 13.Fukeyhe bint Yesar (Hattab b.el-Haris'in eşi)
- 14.Fatıma (Ummu Cemil) bint el-Mucellil (Hatib b. el-Haris'in eşi)
- 15.Şurahbil b. Hasene (Cumah oğullarının andaşmalısı)

Hatib b. el-Haris'in Habeşistan'da Muhammed ismini koyduğu bir oğlu olmuştur.⁴⁷

Kaynakların bildirdiğine göre, Osman b. Maz'un, Ubeyde b. el-Haris, Abdurrahman b. Avf, Ebu Seleme b. Abdilesed ve Ebu Ubeyde b. el-Cerrah beraberce Hz.Peygamber'e gelirler. Hz.Peygamber onlara İslam'ı anlatır. Onlar da aynı anda Müslüman olurlar.⁴⁸

b.Cumah Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler⁴⁹

- 1.Osman b. Maz'un
- 2.Abdullah b. Maz'un
- 3.Kudame b. Maz'un
- 4.es-Saib b. Osman b. Maz'un
- 5.Ma'mer b. el-Haris b. Ma'mer
- 6.Zeyneb bint Osman b.Maz'un

XI-SEHM B.AMR OĞULLARI

a.Sehm b. Amr Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler⁵⁰

- 1.Huneys b. Huzafe (Hz.Ömer'in kızı Hafsa'nın ilk kocası)
- 2.Abdullah b. Huzafe
- 3.Kays b. Huzafe
- 4.Hişam b. el-As (Amr b. el-As'ın kardeşi)
- 5.Ebu Kays b. el-Haris
- 6.Ma'bed b. el-Haris

⁴⁷ el-Belazuri, a.g.e., I, 213.

⁴⁸ İbn Sa'd, a.g.e., III,393.

⁴⁹ İbn Sa'd a.g.e., VIII, 269.

⁵⁰ İbn Hacer, a.g.e., I,186,287.

- 7.Said b. el-Haris
- 8.Abdullah b. el-Haris
- 9.el-Haccac b. el-Haris
- 10.el-Haris b. el-Haris
- 11.Umeyr b. Riab
- 12.Temim b. el-Haris
- 13.Beşir (veya Bişr) b. el-Haris
- 14.Humeyye b. Cuz' (Sehm oğullarının antlaşması)

b.Sehm b. Amr Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler⁵¹

- 1.Huneys b. Huzafe (Hz.Ömer'in kızı Hafsa'nın ilk kocası)
- 2.Hafsa bint Ömer

XII- EL-MUTTALİB B. ABDUMENAF OĞULLARI

a.El-Muttalib b. Abdumenaş Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler⁵²

- 1.Ubeyde b. el-Haris
- 2.et-Tufeyl b. el-Haris
- 3.el-Husayn b. el-Haris
- 4.Mistah b. Usase
- 5.Ummu Mistah
- 6.Zeyneb bint Huzeyme
- 7.İbrahim b. Ubeyde
- 8.Hatice bint el-Husayn
- 9.Hind bint el-Husayn

Hz.Peygamber'in dedesi Abdulmuttalib'in annesi Medinelidir. O, annesinin yanında Medine'de büyüdü. Amcası el-Muttalib b. Abdumenaş, kardeşi Haşim'in yetim kalan oğlu Abdulmuttalib'i annesinden alıp Mekke'ye götürür. Abdulmuttalib, onun himaye ve terbiyesi altında büyür. Buna göre el-Muttalib oğulları ile Haşim oğulları iyi ilişkiler içinde olmuşlardır diyebiliriz.

XIII- AMİR B. LÜEY OĞULLARI

a.Amir b. Lüey Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler⁵³

- 1.Ebu Sebra b. Ebî Rühm

⁵¹ İbn Sa'd, a.g.e., III,392, VIII,81.

⁵² İbn Sa'd, a.g.e., III,50-51, VIII,51,115; İbn Hacer, a.g.e.,I,106.

⁵³ el-Belazurî, a.g.e., I,218-222.

- 2.Ummu Kulsum bint Süheyl (Ebu Sebre'nin eşi)
- 3.Hatib b. Amr
- 4.es-Sekran b. Amr
- 5.Sevde bint Zem'a (es-Sekran'ın eşi)
- 6.Suleyt b. Amr
- 7.Fatıma bint Alkame (Suleyt'in eşi)
- 8.Malik b. Zem'a
- 9.Umeyre bint es-Sa'di (Malik'in eşi)
- 10.Abdullah b. Süheyl
- 11.Abdullah b. Mahrame
- 12.Sa'd b. Havle

Hız.Peygamber'in halası Berre bint Abdilmuttalib'in bu ailede gelin olduğu kaydedilmektedir. Berre, Ebu Sebre b. Ebî Ruhm'un annesidir.

b.Amir b. Lüey Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler⁵⁴

- 1.Ebu Sebre b. Ebî Ruhm
- 2.Suleyt b. Amr
- 3.Hatib b. Amr
- 4.Abdullah b. Suheyl b. Amr
- 5.Abdullah b. Mahrame
- 6.Umeyr b. Avf (Süheyl b. Amr'ın azatlı kölesi)
- 7.Vehb b. Sa'd b. Ebî Serh
- 8.Sa'd b. Havle (Antlaşmalı)

XIV- 'ADİ B. KA'B OĞULLARI

a. 'Adi b. Ka'b Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler⁵⁵

- 1.Ma'mer b. Abdilllah
- 2.Urve b. Ebî Usase
3. 'Adi b. Nadle
- 4.en-Nu'man b. 'Adi b. Nadle
5. 'Amir b. Rebia ('Adi b. Ka'b oğullarının antlaşmalı)
- 6.Leyla bint Ebî Hasme (Amir'in eşi)
- 7.Amr b. Züheyr

⁵⁴ İbn Sa'd, a.g.e., III,403-408,IV,203.

⁵⁵ el-Belazuri, a.g.e., I,216-218; İbn Hişam, a.g.e., I,351-352.

b. 'Adi b. Ka' b Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler⁵⁶

1. Ömer b. el-Hattab
2. Zeyd b. el-Hattab
3. Amr b. Suraka
4. Abdullah b. Suraka
5. Süleyman b. Ebî Hasme
6. Said b. Zeyd
7. eş-Şifa bint Abdillâh
8. Atike bint Zeyd
9. Fatıma bint el-Hattab (Said b. Zeyd'in eşi)
10. Amir b. Rebia ('Adi b. Ka' b oğullarının antlaşması)
11. Leyla bint Ebî Hasme (Amir'in eşi) ('Adi b. Ka' b oğullarının antlaşması)
12. Akil b. Ebî Bukeyr
13. Amir b. Ebî Bukeyr
14. İyas b. Ebî Bukeyr
15. Halid b. Ebî Bukeyr
16. Vakit b. Abdillâh
17. Havli b. Ebî Havli
18. Malik b. Ebî Havli
19. Hilal b. Ebî Havli
20. Abdullah b. Ebî Havli
21. Mihca' b. Salih

XV-FİHR B. MALİK OĞULLARI

a. Fihr b. Malik Oğullarından Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler⁵⁷

1. Ebu Ubeyde b. el-Cerrah
2. Suheyl b. el-Beyza
3. Amr b. Ebî Serh
4. Vehb b. Ebî Serh
5. Ma'mer b. Ebî Serh
6. İyaz b. Zuhayr
7. Amr b. el-Haris b. Zuhayr

⁵⁶ İbn Sa'd, a.g.e., III,391, VIII,268; ez-Zübeyrî, a.g.e., s.368; el-Belazurî, a.g.e., I,216-218; Sumame b. Adi ile Sakf b. Amr da muhacirler arasında sayılmaktadır. Bkz. İbnü'l-Esir, Üsdü'l-Ğabe, Mısır 1970, I,293,296.

⁵⁷ el-Belazurî, a.g.e., I,226.

8.Osman b. Abd Ğanem b. Zuhayr

9.Said b. Abd Kays

10.el-Haris b. Abd Kays

Yukarıda da kaydettiğimiz üzere, Osman b. Maz'un, Ubeyde b. el-Haris, Abdurrahman b. Avf, Ebu Seleme b. Abdilesed ve Ebu Ubeyde b. el-Cerrah beraberce Hz.Peygamber'e gelirler. Hz.Peygamber, onlara İslam'ı anlatır. Onlar da aynı anda hep birlikte Müslüman olurlar.⁵⁸

b.Fihr b. Malik Oğullarından Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler⁵⁹

1.Ebu Ubeyde b. el-Cerrah

2.Suheyl b. el-Beyza

3.Amr b. Ebî Serh

4.Safvan b. el-Beyza

5.Ma'mer b. Ebî Serh

6.İyaz b. Zuhayr

7.Amr b. Ebî Amr

XVI-NEVFEL B. ABDUMENAF'İN ANTLAŞMALILARI⁶⁰

a.Nevfel b. Abdumenaş'ın Antlaşmalılardan Müslüman Olup Habeşistan'a Hicret Edenler

1.Utbe b. Gazvan (antlaşmalı)

b.Nevfel b. Abdumenaş'ın Antlaşmalılardan Müslüman Olup Medine'ye Hicret Edenler

1.Utbe b. Gazvan (antlaşmalı)

2.Habbab (Ebu Yahya) (Utbe'nin azatlı kölesi)

MEKKE'DE KALIP HİCRET EDEMEYEN MÜSLÜMANLAR

1.Zeyneb bint Rasulillah

2.Uname bint Ebi'l-As

3.Atike bint Abdilmuttalib

4.Nuaym b. Abdillah el-Adevi

5.Ummu Kulsum bint Ukbe

Bilindiği üzere Hz.Peygamber Kureyş kabilesinin Haşim oğulları koluna

⁵⁸ İbn Sa'd, a.g.e., III,393,409.

⁵⁹ İbn Sa'd, a.g.e., III,417,418.

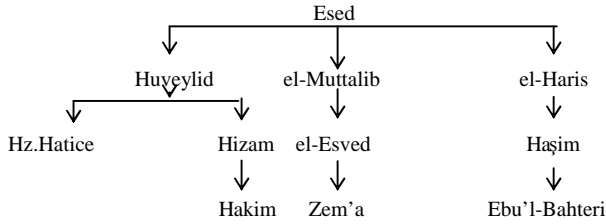
⁶⁰ İbn Sa'd, a.g.e., III,98-100.

mensuptur. Bu kabilenin Hz.Peygamber'le akrabalığı olan ailelerinden önemli sayılabilecek sayıda insan Müslüman olmuştur. Aynı ailerden İslam'ı kabul etmeyenler de bulunduğuna göre akrabalığı, İslam'ı kabul etmenin tek sebebi olarak görmek yanlış olur. Eğer elimizde o döneme ait Mekke nüfusu ile ilgili sağlam ve kapsamlı veriler bulunsaydı, bu konuda daha doyurucu yorumlar yapma imkanını bulabilirdik. Ancak elimizdeki kaynaklar, nüfusla ilgili detaylı bilgiler içermemektedir.

Hız.Peygamber'le akraba olanlardan İslam'ı kabul etmeyenler arasında Müslümanlara her zaman destek verenler olmuştur. Bunun en güzel örneği Hız.Peygamber'in amcası Ebu Talib'tir. O, ölünceye kadar Hız.Peygamber'e destek olmuştur. Hatta İslam düşmanı Ebu Leheb de Ebu Talib'in ölümünden sonra kabile başkanlığı sırasında bir ara yeğeni olan Hız.Peygamber'e destek olmuştur.⁶¹ Yine Hız.Peygamber'in amcalarından biri olan ve daha sonraki yıllarda Müslüman olan Hız.Abbas da Akabe görüşmelerinde Hız.Peygamber'i yalnız bırakmamış ve ona destek olmuştur.⁶² Kaynaklar, Hız.Peygamber'in amcası Hız.Hamza'nın Müslüman oluşunu açıklarken İslam düşmanı Ebu Cehil'in Hız.Peygamber'e saldırmasına kızdığından bahsetmektedir. Ebu Cehil'e iyi bir dayak atan Hız.Hamza, bundan sonra Müslüman olduğunu da açıklar.⁶³

Mekke'de Müslümanlara karşı uygulanan boykot, Ebu Leheb hariç inanan inanmayan ayırımı yapmadan Haşim ve el-Muttalib oğullarının tamamına uygulanmıştır. Bu boykotun kaldırılmasında Hız.Hatice'nin Müslüman olmayan akrabalarının önemli rolü olduğu gelen rivayetler arasındadır. Hakim b. Hizam, halası Hız.Hatice'ye yiyecek bir şeyler gönderirken yakalanmış ve yine aynı kabileden olan Ebu'l-Bahteri'nin desteği ile bu beladan kurtulmuştur.⁶⁴ Çünkü Ebu'l-Bahteri de boykota uğrayanlara yiyecek götürmekte idi.⁶⁵ Tarih kaynaklarının boykotun kaldırılması konusunda etkili olanlar arasında ismini zikrettiği kişilerden biri de Zem'a b. el-Esved'dir. Bu üç ismi kabile şeceresinde şöyle gösterebiliriz:

Hız.Hatice'nin, Hız.Peygamber'e destek verdiği konusunda kaynaklar ittifak etmektedir. Vahyin başladığı ilk sıkıntılı günlerde Hız.Hatice'nin yakın akrabası

⁶¹ Hamidullah, a.g.e., I,124.

⁶² Hamidullah, a.g.e., I,168.

⁶³ İbn Hişam, a.g.e.,I,291,292.

⁶⁴ İbn Hişam, a.g.e.,I,350>351,353-354.

⁶⁵ İbn İshak, a.g.e., s.146.

olan Varaka b. Nevfel'in yaptığı açıklamalar, Hz.Peygamber için en büyük destek olmuştur. Çünkü onun peygamber olacağını ilk defa söyleyen o olmuştur.⁶⁶

Mekke'de İslam'ı kabul ettiği halde Hz.Peygamber'le akraba olmayan kişiler de bulunmaktadır. İnsanların İslam'la tanışmaları, çeşitli yollarla olabilmektedir. Bunlardan biri de Müslüman olan kimselerin kendi arkadaşlarına bunu açıklamalarıdır. Elbette İslam'ın yayılmasında bu insanların çalışmaları etkili olmuştur.

O halde İslam'ın Mekke'de yayılmasında başka etkenlerin yanında akrabalığın da önemli bir tesiri olduğu anlaşılmaktadır.

---

⁶⁶ İbn Hişam, a.g.e., I,238.